

Aan Dagelijks Bestuur
Van Marieke van der Meer – Richard Visser
Datum 18 januari 2024
Betreft Discussienota – aanpak fatbikes en aanvullende standpunten

Aanpak opgevoerde e-bikes en illegale fatbikes op de openbare weg

AANLEIDING

E-bikes zijn mateloos populair. Ze kennen voordelen maar er zitten ook nadelige kanten aan. Een acuut probleem zijn opgevoerde e-bikes, en dan vooral de zogenaamde fatbikes. Deze leiden tot toenemende verkeersonveiligheid.

De Vervoerregio maakt zich serieuze zorgen over deze fatbikes en heeft besloten (DB 28 september 2023) in beeld te brengen wat de mogelijkheden zijn hier verbeteringen in te krijgen. Dit vanuit de invalshoeken van communicatie, handhaving en benodigde lobby activiteiten richting gewijzigde wetgeving. Dit sluit aan bij de wens van de Portefeuillehouders Verkeer om sterker regionaal samen te werken en naar buiten te treden op thema's binnen de verkeersveiligheid (PHO 5 oktober 2023).

POSITIE VAN DE VERVOERREGIO

De Vervoerregio ziet dat de opkomst van de opgevoerde e-bikes en in het bijzonder de fatbikes ingaat tegen onze doelen op verkeersveiligheid uit het Beleidskader Mobiliteit. We willen immers in 2030 een trendbreuk in het aantal verkeersdoden en zwaargewonden bereiken en hebben getekend voor de 'nul ambitie' in 2050. De Vervoerregio voelt zich daarom geroepen om vanuit de kernwaarden van het SPV in onze *Regionale Aanpak Verkeersveiligheid 2030* extra acties te ondernemen. Dit doen we op de integrale, risicogestuurde werkwijze vanuit de drie E's: *Education, Enforcement, Engineering*. Een deel van de maatregelen kan de Vervoerregio zelf uitvoeren. Een wezenlijk deel van een structurele aanpak ligt echter buiten de bevoegdheden van de Vervoerregio. Op deze punten kan de Vervoerregio door bundeling van standpunten van onze 14 gemeenten wel een krachtige lobby positie innemen.

SAMENVATTING DIRECTE ACTIES

Naar aanleiding van deze opdracht zijn er op korte termijn (begin november) drie acties uitgevoerd:

- Gezamenlijke brandbrief van 43 gemeenten verstuurd aan de minister met de oproep om per direct met een concreet pakket aan maatregelen te komen. Ondertekend door Gerard Slegers namens de Vervoerregio met alle 14 gemeenten. Dit is uitgebreid in de media geweest;
- Brief namens de Vervoerregio (Verkeer & Meer) verstuurd aan alle basisscholen en middelbare scholen in de regio. Betreft voorlichting aan leerlingen en ouders over regels en risico's. Deze actie is door de scholen zeer positief ontvangen;
- Bijdrage geleverd aan een artikel over de problematiek van fatbikes in de Telegraaf ([Zaterdag 18 november](#)).

Wij adviseren op korte termijn door te zetten op de volgende acties in de regio:

- Voorlichting en gedragsbeïnvloeding integreren in het educatieprogramma voor scholen;

- Voorlichting en gedragsbeïnvloeding integreren in bestaande campagnes, zoals 'Met Elkaar Overweg', en andere communicatie boodschappen via Verkeer & Meer;
- Bestuurlijk een aantal standpunten regionaal af te stemmen die in de landelijke lobby een rol spelen. Denk aan het invoeren van een leeftijdsgrens, kenteken/verzekeringsregistratie, en in het bijzonder het actief stimuleren van vrijwillig fietshelm gebruik.
- Gebruik te maken van de lokale overlegstructuur met verkeershandhaving die wij aan het opzetten zijn (PHO 16 november). Via deze tafels lokale acties met handhaving af te stemmen, gezamenlijk te monitoren en de urgentie bestuurlijk te blijven benoemen via agendering in de lokale driehoeken.

HOE NU VERDER?

De uitgevoerde acties zijn de quick wins. In deze memo geven we een update wat we verder kunnen doen. We nemen u mee in het **probleem**, kijken naar de **oorzaak**, benoemen de **doelstelling** en stellen vervolgens extra **actiepunten** voor. In de **bijlage** staat een korte omschrijving van de typen fietsen met de regels die daarbij horen.

ESSENTIE

Populariteit e-bikes en fatbikes enorm gestegen

- Totaal aantal nieuw verkochte fietsen in 2022 in Nederland: 855.000 stuks.
- Daarvan zijn 478.000 stuks nieuw verkochte e-bikes.
- Het aandeel e-bikes in de verkoopcijfers is gestegen van 19% in 2013 naar 57% in 2022.
- Concrete verkoopcijfers over de fatbike-markt ontbreken, maar dit type fiets is duidelijk razend populair. Verkopers spreken van een jaarlijkse verdubbeling tot verdrievoudiging van de verkoop. Met streefcijfers tot tienduizenden per jaar.

Bron: Onlinemagazine.tweewieler.nl editie maart 2023; RTLnieuws 25 maart 2023

Probleem: verkeersonveiligheid fatbikes op de openbare weg

- **Typen die niet zijn toegestaan op de openbare weg.**
Een aanzienlijk deel van met name de fatbikes voldoen niet aan de regels voor het rijden op de openbare weg. Ze geven trapondersteuning boven de 25 km/u, hebben te veel vermogen, of hebben zelfs een gashendel waardoor de fietser helemaal niet hoeft te trappen. Deze fietsen zouden een bromfiets typegoedkeuring van het RDW moeten hebben, maar hebben dat bijna nooit. Bij een controle in Amsterdam dit najaar bleek dat van de 50 gecontroleerde fatbikes een derde een illegale gashendel had (Bright.nl, 2 november 2023).
- **Jonge risicogroep.**
Er zijn steeds meer jongeren onder 16 jaar en zelfs onder 12 jaar met dit soort niet goedgekeurde fietsen. Kinderen en jonge tieners zijn nog niet toe aan het nemen van beslissingen in het verkeer met hogere snelheden. Zij rijden in feite rond op een bromfietsachtig voertuig op te jonge leeftijd, zonder helm, zonder verzekering en zonder rijbewijs. Bij een controle in Alkmaar in november zijn de meeste bekeuringen uitgedeeld aan jongeren onder de 18 jaar (NH-nieuws, 20 november 2023).

- **Overlast en extra risicogedrag.**

De hoge rijsnelheid gaat regelmatig samen met ander gedrag dat niet is toegestaan, of geeft andere vormen van overlast:

- Het vasthouden van en kijken op mobiele telefoons;
- Het rakelings langs andere weggebruikers gaan;
- Door voetgangersgebied rijden;
- 'Gewone fietsers' die zich mee laten voorttrekken;
- Ander vormen van sociale onveiligheid.

- **Meer ongevallen, zwaarder letsel.**

Bovenstaande leidt tot acute toename van verkeersonveiligheid en een grote kans op ernstig letsel bij ongevallen. De fietsen zijn ook zwaarder, waardoor de impact op anderen groter is bij een botsing. Hoe vaak fatbikes, of algemeen e-bikes, feitelijk bij ongevallen betrokken zijn, kunnen we echter niet aangeven. Dit komt omdat politie en ambulancediensten het type fiets niet standaard registreren bij een ongeval. Verder kunnen we ook niet uit dergelijke cijfers concluderen dat het type fiets een rol heeft gespeeld bij (de ernst van) het ongeval. Artsen en letselschade-experts melden echter dat zij steeds vaker te maken krijgen met jongeren die gewond zijn geraakt bij een verkeersongeval op een elektrische fiets, dan wel fatbike (Letselpro, 27 februari 2023).

Oorzaak: m.b.t. de acute problematiek fatbikes op de openbare weg

- De verkoop en montage van opvoersets is op zichzelf toegestaan. Je mag hiermee rijden op privéterrein;
- Een elektrische fiets/fatbike met gashendel is 'gewoon te koop'. Zonder typegoedkeuring zijn ze toegestaan op privéterrein;
- Het is dus eenvoudig en laagdrempelig om deze typen fietsen te kopen en te bezitten;
- In de praktijk is het vanzelfsprekend voor mensen om deze fietsen wél te gebruiken op de openbare weg. Zij kopen ze niet voor privéterrein;
- Dit kan bewust gedrag zijn. De populariteit is groot onder jongeren en de pakkans is klein;
- Maar er is ook onvoldoende bekendheid met de regels bij de aanschaf van de fatbike, of opvoersets.
- Het eigen kunnen van de gebruiker wordt overschat;
- Perceptie van de snelheid die je fietst: op een gewone fiets mag je ook harder dan 25km/u.

Doel: eindbeeld m.b.t. acute problematiek fatbikes op de openbare weg

- Er rijden geen elektrische fietsen/fatbikes meer illegaal op de openbare weg. Alle fietsen die op straat rijden voldoen aan de bijpassende typegoedkeuring, of zijn een 'gewone' elektrische fiets.
- Dat betekent ook:
 - Niemand onder 16 jaar rijdt meer op een elektrische fiets/fatbike die harder kan dan 25 km/u.
 - Er rijden geen mensen meer zonder bromfiets AM-rijbewijs op een elektrische fiets/fatbike die harder kan dan 25 km/u.
 - Er rijden geen mensen meer zonder helm op een elektrische fiets/fatbike die harder kan dan 25 km/u.
- Als spin-off wordt er ook ander risicogedrag mee aangepakt.

Het bovenstaande draagt bij aan het voorkomen van ongevallen waarbij elektrische fietsen/fatbikes betrokken zijn, specifiek onder jongeren, en verkleint de kans op zwaar letsel bij deze ongevallen.

Maatregelen: actielijn acute problematiek fatbikes op de openbare weg

Maatregelen zijn te nemen op verschillende fronten:

1. Lobby landelijk op maatregelen die we zelf niet kunnen uitvoeren;
2. Educatie/campagne (voorlichting/communicatie) regionaal zelf uitvoeren;
3. Lobby in de regio naar politie voor handhaving;
4. Samenwerking en afstemming met politie in de regio versterken.

Onderstaande tabellen geven een overzicht van maatregelen die inmiddels al lopen en actiepunten die opvolging vragen.

Lobby landelijk

Actie	Maatregel	Stand van zaken	Gevraagd
Naar Minister: Urgentie probleem	Gezamenlijke brief met 43 gemeenten. Oproep om per direct met concreet pakket aan maatregelen te komen. Ondertekend door Gerard Slegers namens de Vervoerregio.	Uitgevoerd: Eerste helft november 2023	Bij minister blijven aandringen op concrete maatregelen.
Naar Minister: Opvoersets	Verbod op verkoop opvoersets.	In onderzoek.	Bij minister blijven aandringen op resultaat. Vraag om structurele en preventieve aanpak van dit soort problematiek die toekomstbestendig is (niet alleen fatbike).
Naar Minister: Verkoop fatbikes zonder typegoedkeuring	Landelijk ILT: Controle en aanpak van (internet)aanbieders op verkoop fatbikes die niet voorzien zijn van een typegoedkeuring.	Uitvoering loopt. Resultaten: - Waarschuwingen november 2022: 15 aanbieders gestopt. - Midden 2023: 9 dwangsommen uitgedeeld en 3 lopende procedures. (RTLNieuws, 21-6-23).	Bij minister aandringen op blijvend resultaat. Vraag om structurele en preventieve aanpak van dit soort problematiek die toekomstbestendig is (niet alleen fatbike).
Naar Minister: Lobby punt leeftijd	Discussiepunt minimumleeftijd voor e-bikes	Gemeente Amsterdam heeft dit eerder benoemd.	Bestuurlijk gezamenlijk standpunt bepalen. Advies: zet in op alle voertuigen die enige vorm van ondersteuning bieden (meer dan spierkracht).

Naar Minister: Lobby punt registratie	Algehele kentekenregistratie, keuring voor e-bikes; dan wel verplichte WA-verzekering met 'verzekeringsplaatje'	Gemeente Amsterdam heeft kenteken en keuring eerder benoemd.	Bestuurlijk gezamenlijk standpunt bepalen. Advies: neem minimale variant 'WA- verzekeringplicht' mee. Advies: zet in op alle voertuigen die enige vorm van ondersteuning geven (meer dan spierkracht).
Naar Minister: Lobby uitbreiding inzet BOA's	Bevoegdheden (handhaven op fietsverlichting, door rood rijden en mobiel vasthouden) uitbreiden	De drie bevoegdheden uit de pilot gaan vanaf 2024 landelijk gelden.	Bestuurlijk gezamenlijk standpunt bepalen op lobby voor uitbreiding. Bijvoorbeeld: inzet BOA's bij de nieuwe rollerbanken voor e- bikes.
Naar Minister: Lobby m.b.t. fietshelm	Gebruik vrijwillig fietshelm stimuleren	Ministerie wil vrijwillig gebruik fietshelm stimuleren; in de praktijk vanuit regionale initiatieven.	Bestuurlijk gezamenlijk standpunt formuleren hoe naar buiten te treden over fietshelm gebruik. Advies: lobby te koppelen aan het uitgangspunt van <i>gereden snelheid</i> en niet aan type voertuig. Zodra je harder gaat dan een bepaalde snelheid (bijvoorbeeld 25 km/u of 20 km/u), hoort daar vanuit veiligheid een helm bij.

Light Electric Vehicle (LEV)-kader 2025 en lobby

Naast de fatbike zijn er meer lichte elektrische voertuigen op de markt die niet zijn toegestaan op de openbare weg. Het bekendste voorbeeld zijn elektrische steps, maar ook hoverboards en monowheels komen voor. Om hier meer grip op te krijgen heeft het ministerie het LEV-kader ontwikkeld. Daarin worden technische eisen, eisen aan gebruik, en plaats op de weg vastgesteld. Het kader is beleidsmatig gereed. Een grove schatting van de implementatie van het LEV-kader is medio 2025.

Het LEV-kader komt er. We moeten nader bekijken welke ruimte er nog is bij de implementatie voor lobby van standpunten. Daarnaast pleiten wij voor zoveel mogelijk niet-voertuig-specifieke wetgeving op basis van de onderliggende risico's, zodat deze direct toepasbaar is als de markt een nieuw type LEV ontwikkelt. Handhaving zo goed mogelijk regelen aan de voorkant, en voorkomen dat zich een nieuw probleem manifesteert op straat en daar op het bordje van de politie terecht komt.

Educatie en campagne – zelf doen in de regio

Actie	Maatregel	Stand van Zaken	Gevraagd
Voorlichting jongeren en ouders via scholen	Brief aan alle basisscholen en middelbare scholen in de regio. Voorlichting aan leerlingen en ouders over regels en risico's.	Uitgevoerd: Eerste helft november 2023.	Actie evalueren, mogelijk uitbreiden; Informatie delen met politie in kader van integrale aanpak.
Educatie op scholen	Aandacht voor risico's en gedrag rond elektrische fietsen en fatbikes in reguliere educatie programma.	Als speerpunt benoemd. Is in onderzoek wat haalbaar is met uitvoerders.	Prioriteit geven aan het opnemen van effectief lesmateriaal in het programma.
Aandacht in campagnes	Aandacht voor risico's en gedrag rond elektrische fietsen en fatbikes extra meenemen in reguliere campagnes.	Voorstel meenemen in actualisatie campagnes, bijvoorbeeld 'Met Elkaar Overweg'.	Bestuurlijk vaststellen of we communicatie gaan uitbreiden.
Stimuleren fietshelm	Stimuleren vrijwillig dragen fietshelm.	Er is mogelijkheid om hier actie op te zetten. – op korte termijn met name voor bepaalde doelgroepen: kwetsbaar jong en oud; en vanaf bepaalde snelheid.	Bestuurlijk gezamenlijk standpunt bepalen welke prioriteit we als regio geven aan acties 'stimuleren vrijwillig gebruik fietshelm.'
Opvolgende actie(s) voorlichting jongeren en ouders	Fatbike voorlichting aan jongeren en ouders over regels en risico's via meer kanalen dan alleen het scholenbestand. Bijvoorbeeld sportclubs, of social media.		Bestuurlijk vaststellen of we voorlichting gaan uitbreiden.

Verkeershandhaving – lobby en zelf doen in de regio

Actie	Maatregel	Stand van Zaken	Gevraagd
Informatie ophalen uit integraal overleg met politie handhaving	Inzet op controles op straat met boetes en/of in beslagname. Vanuit Team Verkeer vinden presentaties en voorlichting plaats aan basisteams over de problematiek (Eenheid Noord-Holland).	Uitgevoerd: Fatbikes zijn een speerpunt bij de politie in de regio – diverse acties zijn uitgevoerd november 2023. Op de rol: Naar verwachting vanaf januari 2024 inzet speciale rollerbanken en uitbreiding acties.	Nieuwe overlegstructuur gebruiken om informatie uit te wisselen en te monitoren – ambtenaar gemeenten en Vervoerregio.
Naar burgemeester – lokale driehoek: Lobby voor inzet basisteams	Urgentie hoog houden/krijgen bij basisteams politie en meedenken in mogelijkheden bij beperkte capaciteit.		Benutten lokale driehoek lijn vanuit wethouder Verkeer – burgemeester.
Integrale aanpak handhaving-wegbeheerder-VRA	Samen optrekken en afspraken maken. Informatie en monitoring uitwisselen. • Specifieke locaties en trajecten • Planning handhavingsacties afstemmen met inzet campagnes/ communicatie.	Gemeenten van Eenheid Amsterdam hebben dit in het jaarlijkse lokale afstemmingsoverleg meegenomen.	Nieuwe overlegstructuur gebruiken om vaker tot afstemming en samenwerking te komen – ambtenaar gemeenten en Vervoerregio.
Uitrollen BOA's met nieuwe bevoegdheden	De drie bevoegdheden uit de pilot: Controle op fietsverlichting, door rood fietsen, mobiel vasthouden op fiets.	Nieuwe regeling gaat landelijk gelden vanaf 2024	Binnen eigen gemeente regeling benutten

Veilige fietspaden – doorpakken op verkleinen risico's

In het kader van de integrale aanpak op verkeersrisico's noemen we hier ook de weginrichting als noodzakelijk onderdeel van de actielijn. Los van het feit dat mensen regels overtreden, moet een weg of fietspad niet onnodig bijdragen aan het ontstaan van ongevallen, of een ernstige afloop. Feit is dat snelheden onder fietsers omhoog zijn gegaan. Feit is dat meer dan 70% van de zwaargewonde fietsers in onze regio vallen bij ongevallen waar geen motorvoertuigen bij betrokken zijn. Dit maakt een voldoende veilige inrichting voor fietsers nog meer urgent. Hier is in de integrale aanpak winst te behalen. De Vervoerregio scherpt dit speerpunt aan. We noemen twee acties die inmiddels zijn opgepakt:

Actie	Maatregelen	Stand van Zaken
Aanscherpen uitvoer Vervoerregio projecten fietsinfrastructuur	Versnellingsopgave inrichting veilige fietspaden.	Opgestart oktober. Onderdeel actielijn 2024.
Naar wegbeheerders van onze gemeenten: Vergroten risicogestuurde aanpak buiten VRA projecten	Flyer bewustwording aanpak veilige kenmerken, quick-wins, en no-regret maatregelen: overrijdbare stoepranden, saneren paaltjes, kantmarkering.	Flyer ligt klaar. Na PHO van 25 januari gaat de Vervoerregio deze delen.

Bijlage – Begrippen (bron Rijksoverheid):*Elektrische fiets:*

- Een fiets met een elektromotor met een vermogen van maximaal 250 watt;
- Je moet altijd zelf inspanning leveren; de elektromotor werkt niet zonder trappen;
- De elektromotor helpt bij het fietsen tot een snelheid van 25 km/u (trapondersteuning); boven 25 km/u stopt de ondersteuning en fiets je helemaal op eigen kracht.

Dezelfde regels als voor een gewone fiets zijn van toepassing:

- Alle leeftijden toegestaan;
- Geen rijbewijs nodig;
- Geen wettelijke aansprakelijkheidsverzekering (WA-verzekering);
- Geen kenteken;
- Geen helm.

Speed pedelec (bromfiets):

- Dit is een type elektrische fiets die extra krachtig is waardoor je mét trapondersteuning harder kunt en mag tot maximaal 45 km/u. In de wet is deze krachtige elektrische fiets daarom ingedeeld als bromfiets. Het is dus een elektrische bromfiets met trapondersteuning.

Dezelfde regels als voor een bromfiets zijn van toepassing:

- Minimaal 16 jaar;
- In bezit van een bromfietsrijbewijs (AM);
- Verzekering voor wettelijke aansprakelijkheid (WA-verzekering);
- Geel bromfietskenteken;
- Helm verplicht; minimaal een goedgekeurde speedpedelec-helm.

Snorfiets:

- Dit is een soort bromfiets die niet harder kan en mag dan 25 km/u.
- De snorfiets is te herkennen aan een blauw snorfietskenteken. Verder geldt ook:
- Minimaal 16 jaar, AM-rijbewijs, WA-verzekering, helm verplicht.

Fatbike:

- Er zijn tegenwoordig speciale modellen elektrische fietsen te koop met opvallend dikke banden. Deze worden in de spreektaal fatbikes genoemd.
- Situatie 1: De fatbike voldoet aan de kenmerken van de elektrische fiets = regels elektrische fiets.
- Situatie 2: De fatbike kan harder en/of je kunt gas geven en rijden zónder zelf te hoeven trappen (gashendel) = verplicht om aan de bijpassende typegoedkeuring als snorfiets, bromfiets, of speed pedelec te voldoen en te houden aan de regels die bij die typegoedkeuring horen.

Opvoeren

- Het manipuleren van de snelheidsbegrenzer, waardoor snelheden boven de 25km/u met trapondersteuning kunnen worden bereikt;
- Meer dan 250 Watt vermogen in de motor of het ombouwen van deze motor om dit te bereiken;
- Het toevoegen van een gashendel die ondersteuning geeft boven de 6 km/u (ook bij 250 Watt).